

PhDr. Slavomil Hubálek doufá: Jalovým slibům by už dnes tolik lidí nenaletělo

Když jsme se před nedávnem setkali krátce po lékařské stávce, říkal jste, že z ní nejste nadšen. Při vašem vzdělání ovšem nepředpokládám, že byste byl nespokojen pouze jako úzkostný pacient, který trne hrůzou, že nebude ošetřen, ale nevím, jestli jste byl nespokojen jako renomovaný psycholog, anebo proto, že vidíte do zdravotnictví trochu hlouběji: sám jste přece působil v letech 90–

92 na ministerstvu zdravotnictví jako tiskový mluvčí Martina Bojara. Co tedy máte za zlé lékařům, kteří stávkovali?

Nemám jim nic za zlé, naopak, přemyslím, kde se stala chyba, ale stávku nepovažuji za produktivní. Stále se mi honí v hlavě ten desetiletý příběh o transformaci zdravotnictví a často přemyslím o tom, proč tolik lékařů nepochopilo správně – těmi desítky prověřený – koncept transformace Martina Bojara. Ono se to svým způsobem týká celé naší společnosti, proč po dobrém startu po převratu začala v letech 1992-93 podle mého soudu vítězit arogance a demagogie nad zdravým rozumem, cosi, co jsem už tenkrát označoval za „pravicový bolševismus a marxismus naruby“. Proč plané sliby ODS před volbami, např. že v roce 2000 budou dvojnásobné platy, že trh, privatizace a konkurence vyřeší zdravotnictví, oslovily tolik lidí. Zkrátka náš postoj od začátku byl ten, že sice privatizace a konkurence může výrazně zdravotnictví pomoci, ale že to není ten klíčový moment. My jsme tehdy takový moment spatřovali v jasně strukturovaných pravidlech, v právním rámci pro transformaci a privatizaci zdravotnictví a odmítali jsme to vnímat jako problém pravice či levice. Připomínám, že jsem šestnáct let pracoval ve zdravotnictví jako klinický psycholog – osm let v psychiatrické léčebně, osm let v sexuologickém ústavu v Praze, a tak se za zdravotníka považuji. Když takto zpětně uvažuji po desetiletích, tak moje první úvaha je, kde jsme udělali chybu my. Patrně v komunikaci s lékařskou veřejností, nebo s celou veřejností. Po pravdě řečeno ale v tom mě to moc nenapadá, protože jsem měl to štěstí, že jsem byl mluvčím Martina Bojara, kterého považuji opravdu za výjimečnou osobnost a jehož koncept dodnes považuji za správný, a vím, že s veřejností a lékařskou veřejností už potom nikdo jiný tak intenzivně a dobře nekomunikoval jako on. Řada lidí mi dnes říká, že se mu v duchu za tehdejší agrese omlouvá.

Můžete svoje hodnocení konceptu ministra Bojara nějak doložit?

To by bylo na dlouhý rozbor, Bojar chtěl vícezdrojové financování, ale základní chybu vidím v tom, že Všeobecná zdravotní pojišťovna zahájila svou činnost díky poslancům ODS o rok dřív, než bylo plánováno, to znamená nedostatečně připravená, a že zákon umožnil vznik asi 26 dalších pojišťoven, což dodnes považuji za kardinální chybu. My jsme uvažovali o tom, že pojišťovna by měla být nejdříve jedna –

Promiňte, že přerušuji, ale neměli jste strach, že bude mít monopolní postavení a že ho bude využívat tak, jak své dominance využívá VZP?

Ne, postupně jich mělo být maximálně pět, dávno mělo již být připojištění a možnost přímých úhrad. Slyšel jsem, že v těch 26 pojišťovnách zmizelo zhruba sto miliard, což je téměř jeden roční rozpočet na zdravotnictví. Kdyby se to nestalo, pak by platy lékařů mohly být dávno trojnásobné, než jsou nyní.

Takže tedy to není tak, že byste nepřál platy lékařům, ale že nechápete jejich jednání?

Samozřejmě lékařům dobré platy přeji od počátku a dokonce vyšší než sami často požadují, protože jsem přesvědčen, že mají výjimečnou roli ve společnosti a že to je výjimečná profese vyžadující celoživotní nasazení. O tom jsem nikdy nepochyboval, ale chtěl bych připomenout, že ti, kteří pracují v soukromých praxích, tak solidní příjmy už mají.

Ovšem ne všichni.

Mnozí z těch, kteří pracují v soukromých praxích, a vím to od řady svých přátel. Ale ten základní konflikt, a já myslím, že zbytečný, se týkal privatizace majetku, a ne činnosti. Martin Bojar jednoznačně prosazoval privatizaci činnosti a upozorňoval na riziko, které je spojeno s privatizací majetku, tedy budov, zejména poliklinik. Proti němu stálo naduté demagogické tvrzení jeho odpůrců, které slibovalo majetky, tedy budovy, které slibovalo horentní zisky a v jakémsi kuloárovém podsvětí to bylo formulováno slovy „jděte už do prdele s tou vaší slušností“ a slibem „až my se dostaneme k moci, provedeme privatizaci metodou noci dlouhých skalpelů“. A jestli vůbec je něco možno generalizovat, a jestli někde je stín výčitky, pak bych to formuloval tak, že tolik inteligentních lidí takové hlouposti naletělo.

V čem vidíte příčiny? Ted' se vás ptám jako psychologa.

Kdybych se znovu narodil nebo kdybych znovu žil v situaci, kdy se bude něco privatizovat, tak je třeba si pamatovat, že mnohem důležitější než rady jsou pravidla a že v konfrontaci s příslibem majetku sebeinteligentnější rady selhávají.

To je ovšem dost smutné zjištění.

Mně je to také líto, ale z každé situace se musí člověk poučit, a tak bychom si to napříště měli pamatovat.

Co dokáže vidina zbohatnutí vidíme konečně i na případech nájemných vrahů, jimiž se jako soudní znalec zabýváte. Samozřejmě ovšem s nimi lékaře nesrovnávám.

To jsem rád. To je opravdu o druhém extrému, ale také o našich spoluobčanech na pomyslné Gaussově křivce, která nám rozhodí společnost třeba na ty nejslušnější a na ty nejneslušnější. A i tam slyším argumenty, že stát přece povolil soukromé bezpečnostní agentury a zbrojní pasy téměř pro každého a že existuje neplacení mezi firmami, které stát toleruje. Co se prý divím, když žiji v zemi, kde není možno odlišit špinavé peníze od čistých! Jeden majitel nevěstince mi nedávno řekl, že ho k tomu podnikání donutil tento stát: když si dal žádost o úvěr na hotel, nedostal ho; když to přepsal na hodinový hotel,

dostal ho ještě tentýž den. Zločinci si vždycky najdou výmluvu, ale mě je hodně trapné, když mají možnost to svádět na vrcholné politiky.

Jakou cestu k nápravě byste viděl? Co se stalo, odestát se nemůže, a teď už mnohé pojišťovny zkrachovaly, jejich počet se omezil.

Zaplat' pánbůh, že se to tak vlastně vrací k té původní myšlence. Ale peníze jsou v háji a zbohatlo z nich jenom několik stovek podvodníků, kteří si pojišťovny nebo jejich vybavení rozebrali do soukromého vlastnictví. Jedinou legální cestu dnes vidím ve zvýšení pojistného, ale to je asi politicky neprůchodné.

Přesto je však třeba mít v stále na mysli, že se úroveň zdravotnictví za těch uplynulých deset let neuvěřitelně zlepšila, ve všech možných parametrech, a skutečně někdy na úkor zejména mladších nemocničních lékařů, kteří zdravotnictví určitým způsobem svými nízkými platy vlastně dotují. Patří jim čest a sláva. Na druhou stranu v analogické situaci jsou mladí učitelé, mladí vědeckí pracovníci, a řada mladých lidí, takže vytrhnout tuto jednu skupinu zaměstnanců z kontextu mi připadá přinejmenším morálně sporné. Tato situace kopíruje situaci v celé společnosti, a myslím, že nám může být jenom líto, že ten vývoj bude pomalejší než jsme předpokládali, ale nakonec to stejně dobře dopadne, protože špatně – špatně už bylo. Bude to trvat déle, ale přece jen se platy zvýšily a úroveň zdravotnictví je třeba jen v technologickém vybavení téměř zázračná. Některým lékařům by se dalo vytknout, že se nechají manipulovat nejrůznějšími farmaceutickými lobby, což je v úhrnu strašně krátkozraké, protože je to nepochopení rozdílu mezi sprintem a maratónem. Krátkodobě to může být příjemné dostat od farmaceutické firmy mikrovlnou troubu nebo počítač, dlouhodobě to ale okrádá úplně všechny.

Myslím, že lékaři při poslední stávce svým požadavkem na plat 37 tisíc popudili hodně lidí, kteří mají platy nízké. Protože vystupují jako odborový klub, mohou prezentovat pouze platové požadavky, ale to jim podporu veřejnosti nezíská.

Žádný platový požadavek podporu veřejnosti nezíská. Lékaři navíc často podléhají iluzi, že je veřejnost miluje, protože generalizují zkušenost z individuálního kontaktu s vděčným pacientem na celou veřejnost. Podobně si mnozí myslí, že volebně mohou jako opinion-makers ovlivnit velkou část veřejnosti. Není to tak úplně pravda, protože ten vztah je komplikovanější a řada pacientů prožívá lékaře ambivalentně, ne tak jednoznačně, jak jim prezentují. My jako profesní skupina jsme na tom ještě hůř v tom smyslu, že generalizovat vděčnost jednoho pacienta na postoj veřejnosti k psychologům by byla naprostá bláhovost.

Co vám osobně dalo nebo nedalo těch uplynulých deset let?

Ten prožitek mluvčího ministra zdravotnictví byl pro mne jako pro psychologa a psychoterapeuta nesmírně zajímavý a důležitý, protože osm let na psychiatrii, osm let v sexuologickém ústavu a dva roky praxe státního úředníka plus moje zkušenost soudního znalce, který vyšetřuje zločince, je neuvěřitelně vzrušující prožitek sond do nejruznějších typů lidských osobností a jejich reakcí. Posílilo to moji celoživotní touhu po nezávislosti a mělo to i řadu vedlejších zisků; například to jednoznačně vyřešilo můj vztah

k léčitelům, neboť ministr Bojar ve své velkorysosti ustavil komisi alternativního léčitelství, a tak jsem se setkal s desítkami nejvýznačnějších českých léčitelů. Už předtím byl můj vztah k nim rezervovaný a dnes je jednoznačně negativní. Podobně bych mohl popsat svůj vztah k homeopatii. Další vývoj mě přesvědčil o tom, kudy cesta nevede. Jednal jsem s řadou profesorů-šéfů zdravotnických zařízení, kteří pro spolupráci StBmuseli opustit funkce, a to je materiál na studii o neschopnosti reflektovat vlastní vinu. Byl jsem také účastníkem řady výběrových řízení na šéfy zdravotnických zařízení a teď je pro mne zajímavé sledovat, kdo z těch vybraných kandidátů obstál a kdo neobstál.

Dá se nějak procentuálně vyjádřit poměr těch, kteří obstáli, a těch, kteří to nedokázali?

Dá se říci, že tam, kde byl konkurs proveden korektně a dokonce za pomoci vnějšího pohledu psychologického vyšetření, tak je možno ta výběrová řízení označit za úspěšná. Tam, kde byla výběrová řízení nejrůznějšími způsoby manipulována, nejrůznějšími nátlakovými skupinami politickými nebo různými skupinami lékařů, tak to dopadlo skoro vždycky špatně. Také by stálo za to zanalyzovat všechna s.r.o. lékařů, která vznikla s cílem privatizovat nějaký objekt. Asi by se prokázalo, že ve většině případů se ti lidé tak rozhádali, že to vůbec nikam nevedlo. Že ty počáteční konflikty, jestli z prvního zisku opravit střechu, nebo nakoupit auta, jsou v nezralé společnosti asi tak bolestné, až se rozcházejí i staří kamarádi.

Myslíte, že naše společnost je teď trochu zralejší? Jaký pokrok udělala za těch deset let? Dospěla, nebo je jenom naštvaná?

Jsem přesvědčen, že i to naštvání je součástí zrání a že Viktoru Koženému a podobným jalovým slibům by už dnes tolik lidí nenaletělo. Je to zkušenost hodně hořká a stálo nás to nejenom hodně peněz, ale i mezinárodní prestiž – už nejsme premianti. Nicméně když to přijmeme jako hodně špatnou známku v pololetí, tak si myslím, že do konce roku máme dvě možnosti – buď se na všechno vykašlat a propadnout, anebo začít něco pořádného dělat a vysvědčení si zlepšit.

PhDr. Slavomil Hubálek, psycholog, ředitel ALEA – PSYCHOLOGIE, 1990 – 1992
mluvčí ministra zdravotnictví

